Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΑΝΟΣ ΓΛΥΠΤΗΣ ΘΟΡΒΑΛΔΣΕΝ ΚΑΙ Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΤΟΥ

Ἡ δόξα τοῦ Ἀλβέρτου Θορβάλδσεν. Φιλοξενούμενος ἡγεμόνων καὶ πριγκήπων. Τὰ παράσημά του, ποὺ δὲν χωροῦσαν στὸ στῆθος του. Πῶς ὁ ὑπηρέτης του Οὔϊλκενς διεύθυνε τὴ ζωή του. Ὅπου ὁ Οὔϊλκενς κανονίζει τὰ πάντα. Ἡ μεγάλη ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνου. Πῶς ἔμεινε μὲ τρύπια παπούτσια, κτλ. κτλ.

Ἀλβέρτος Θορβάλδσεν, ὁ μεγάλος Δανὸς γλύπτης τοῦ περασμένου αἰῶνος, εἶχε περάσει τὰ περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς του στὴν Εὐρώπη, φιλοξενούμενος πάντοτε ἀπὸ ἡγεμόνες, πρίγκηπες καὶ διασήμους λογοτέχνας καὶ πολιτικούς. Παρ' ὅλα αὐτά, διατήρησε ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ τῆς ζωῆς του, —γεννήθηκε στὴν Κοπεγχάγη στὶς 19 Νοεμβρίου 1770 καὶ πέθανε τὸ Μάρτιο τοῦ 1844,—τὴν παιδικὴ ἐκείνη ἀφέλεια, ποὺ χαρακτηρίζει τοὺς πραγματικὰ μεγάλους καλλιτέχνες. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δοξάστηκε ὅσο κανένας ἄλλος καλλιτέχνης τοῦ τόπου του, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἦταν μέλος ὅλων σχεδὸν τῶν Ἀκαδημιῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ κόσμου καὶ ὁ ὁποῖος εἶχε τόσα πολλὰ παράσημα, ὥστε δὲν μποροῦσε νὰ τὰ χωρέση ὅλα τὸ στῆθος του, ἦταν στὸν ἰδιωτικό του βίο ἁπλός, ταπεινὸς καὶ ἀφελής, σὲ βαθμὸ ν' ἀφήνη τὸν ὑπηρέτη του νὰ τὸν κυβερνᾶ αὐτὸς καὶ νὰ τοῦ λέη αὐτὸς τί ἔπρεπε νὸ κάνη σὲ διάφορες περιστάσεις !...

Ἡ ἀλήθεια βέβαια εἶνε πὼς ὁ Οὔϊλκενς — ἔτσι λεγόταν ὁ ὑπηρέτης τοῦ Θορβάλδσεν — ἦταν ἕνας ἄνθρωπος μ' ἐξαιρετικὴ ἀντίληψη καὶ νοημοσύνη κι' ὅτι φρόντιζε πάντοτε γιὰ τὸν κύριό του μὲ στοργὴ καὶ ἀφοσίωση μητέρας. Δικαίως λοιπὸν πῆρε μιὰ τιμητικὴ θέσι στὴν ἱστορία δίπλα στὸν κύριό του — καὶ στὴν πινακοθήκη τῶν ὑπηρετῶν διασήμων ἀνδρῶν.

Ὅταν ὁ Θορβάλδσεν γύρισε στὴν πατρίδα του, ὕστερ' ἀπὸ μακρὰ ἀπουσία, φορτωμένος δόξα καὶ τιμές, τὸν ἔπνιξαν κυριολεκτικῶς ἡ διάφορες προσκλήσεις σὲ γεύματα καὶ δεξιώσεις, ποὺ τοῦ ἔστελναν ἀπὸ παντοῦ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ εὐγενεῖς τῆς Κοπεγχάγης. Ὁ καλλιτέχνης προσπάθησε στὴν ἀρχὴ ν' ἀνταποριθῆ στὶς κοινωνικές του ὑποχρεώσεις. Μὰ δὲν ἄργησε νὰ καταλάβη, πὼς ἂν δεχόταν ὅλες αὐτὲς τὶς προσκλήσεις, δὲν θὰ τοῦ ἔμενε οὔτε μιὰ ὥρα νὰ ἐργασθῆ καὶ νὰ συμπληρώση τὸ γλυπτικό του ἔργο. Καὶ ἀνέθεσε «ἐν λευκῷ» στὸν ἀφεσιωμένο του Οὔϊλκενς νὰ κανονίζη αὐτὸς τὶς ὧρες ἐργασίας του καὶ τὶς ὧρες ἀναψυχῆς του !...

Κάθε φορὰ λοιπὸν ποὺ καλοῦσε κανεὶς τὸν Θορβάλδσεν στὸ σπίτι του, ἐκεῖνος τοῦ ἀπαντοῦσε :

—Δὲν ξέρω ἂν θὰ εἶμαι διαθέσιμος... Ἀποταν-θῆτε καλύτερα στὸν Οὔϊλκενς. Ἐκεῖνος ξέρει καλύτερα ἀπὸ μένα ποιὲς ὧρες εὐκαιρῶ. Γράφει σ' ἕνα σημειωματάριο τὶς προσκλήσεις ποὺ παίρνω μὲ τὴ σειρά τους, γιὰ νὰ γνωρίζω ποῦ θὰ πάω τὴ μιὰ μέρα καὶ ποῦ τὴν ἄλλη...

Ἔτσι ὁ Οὔϊλκενς εἶχε γίνει ἕνα ἐξαιρετικὰ σημαῖνον πρόσωπο. Πολλοὶ πλούσιοι κι' εὐγενεῖς ζητοῦσανε νὰ τὸν δοῦν γιὰ νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ βάλη τὸν κύριό του νὰ ἐπισκεφθῆ αὐτοὺς πιὸ μπροστὰ ἀπὸ ἄλλους. Τὸν κολάκευαν, τοῦ προσέφεραν δῶρα καὶ χρήματα γιὰ νὰ τοὺς κάνη αὐτὴ τὴ χάρι... Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἦταν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δωροδοκοῦνται. Ἐκτελοῦσε τὰ καθήκοντά του μὲ ὑποδειγματικὴ εὐσυνειδησία καὶ παρέμενε πάντοτε ἀδιάφθορος...

Συχνὰ οἱ διάφοροι γνωστοὶ τοῦ Θορβάλδσεν, ἀντὶ νὰ προσκαλοῦν τὸν ἴδιο σὲ τραπέζι, πήγαιναν κι' εὕρισκαν τὸν ὑπηρέτη καὶ τοῦ ἔλεγαν νὰ τοὺς γράψη στὸ σημειωματάριο τῶν προσκλήσεων ! Καὶ τὴν τελευταία στιγμὴ ὁ καλλιτέχνης εἰδοποιεῖτο ἀπὸ τὸν Οὔϊλκενς ὅτι τὴν τάδε ὥρα ἦταν καλεσμένος στοῦ τάδε καὶ ὅτι ἔπρεπε ν' ἀρχίση νὰ ντύνεται !

Τὸ νοστιμώτερο σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι ἦταν, πὼς ὁ Οὔϊλκενς, ξέροντας ὅτι ὁ κύριός του ἦταν ἱκανὸς νὰ ξημερωθῆ στὸ σπίτι ποὺ τὸν προσκαλοῦσανε, πήγαινε κι' ἔπαιρνε ὁ ἴδιος τὸν καλλιτέχνη. Πολλὰ βράδυα ὁ Θορβάλδσεν ἦταν καλεσμένος σὲ δυὸ καὶ τρία σπίτια συγχρόνως. Ἔ ! λοιπόν, ὁ ὑπηρέτης του περίμενε κάτω στὴν πόρτα, γιὰ νὰ πάρη τὸν ἀφέντη του καὶ νὸ τὸν ὁδηγήση σ' ἄλλο σπίτι. Καὶ ὅταν ὁ γλύπτης δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀκολουθήση μὲ τὸ καλό, ὁ Οὔϊλκενς τὸν ἔπαιρνε διὰ τῆς βίας.

—Ἔχουμε νὰ πᾶμε κι' ἀλλοῦ, τοῦ ἔλεγε, καὶ δὲν πρέπει νὰ σχηματίζη ὁ κόσμος τὴν ἐντύπωσι πὼς τὸν περιφρονοῦμε καὶ δὲν πᾶμε νὰ τὸν δοῦμε ὅταν μᾶς προσκαλεῖ !...

Μιὰ μέρα ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας κάλεσε τὸν καλλιτέχνη σὲ γεῦμα.

Ὁ ἡγεμὼν πῆγε, συνοδευόμενος ἀπὸ τὴ βασίλισσα καὶ μερικοὺς αὐλικούς του, νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν καλλιτέχνη στὸ ἀτελιέ του. Ὁ Θορβάλδσεν ἔφτειαχνε τότε ἕνα κολοσσιαῖο ἄγαλμα τοῦ βασιλέως Χριστιανοῦ Δ', τὸ ὁποῖο ἐπρόκειτο νὰ στηθῆ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς κεντρικὲς πλατεῖες τῆς Κοπεγχάγης. Ὁ βασιλεὺς εὐχαριστήθηκε τόσο ἀπὸ τὸ ἔργο του, ὥστε προσκάλεσε τὸν γλύπτη νὰ φᾶνε μαζὺ τὴν ἐρχομένη Πέμπτη. Ὁ Θορβάλδσεν, ἀντὶ νὰ εὐχαριστήση τὸν ἡγεμόνα γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ τοῦ ἔκανε, ἔρριξε ἕνα ἐρωτηματικὸ βλέμμα στὸν Οὔϊλκενς, ποὺ στεκότανε κοντὰ στὴν πόρτα. Τὴ φορὰ ὅμως αὐτὴ ὁ ὑπηρέτης δὲν τόλμησε ν' ἀνοίξη τὸ στόμα του, γιὰ νὰ πληροφορήση τὸν κύριό του ὅτι δὲν ἦταν διαθέσιμος τὴν Πέμπτη.

—Γιατί δὲν μιλᾶς ; Τὸν ρώτησε ἀπαθέστατα ὁ γλύπτης. Μπορῶ νὰ δεχθῶ τὴν πρόσκλησι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ;...

—Μά, δὲν πρόκειται νὰ πᾶτε τὴν Πέμπτη στὴν πανήγυρι τοῦ Ἔρστεντ, στὴν ὁποία σᾶς ἔχουν καλέσει πολλοὶ φίλοι σας ; Ψιθύρισε ὁ Οὔϊλκενς, κατακόκκινος ἀπ' τὴν ταραχή του.

—Ναί ! ἔχεις δίκηο ! Φώναξε ὁ Θορβάλδσεν. Τὸ εἶχα λησμονήσει.... Ἐλπίζω νὰ μὲ συχωρέσετε, Μεγαλειότατε, συνέχισε, ἀποτεινόμενος στὸν βασιλέα, μὰ τὴν ἐρχομένη Πέμπτη δὲν θὰ εὐκαιρήσω νὰρθῶ νὰ δειπνήσω μαζύ σας !...

Οἱ αὐλικοὶ ἔμειναν κατάπληκτοι μπρὸς στὴν τόλμη καὶ τὴν ἀφέλεια συγχρόνως τοῦ Θορβάλδσεν. Μὰ ὁ βασιλεύς, χωρὶς νὰ θυμώση διόλου, εἶπε γελῶντας :

—Λυποῦμαι πολύ. Ἐλπίζω ὅμως νὰ εἶμαι πιὸ τυχερὸς κάποια ἄλλη φορά...

* * *

Ὅταν ὁ Θορβάλδσεν εἶδε πὼς οἱ διάφοροι γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι δὲν τὸν ἄφηναν ἥσυχο οὔτε στὸ σπίτι του, ἀποφάσισε νὰ πηγαίνη νὰ τρώη κάθε βράδυ μαζὺ μὲ τὸν Οὔϊλκενς καὶ τὴ γυναῖκα του στὸ ταπεινὸ διαμέρισμα, ποὺ κρατοῦσε ὁ ὑπηρέτης του σὲ μιὰ πολυκατοικία. Ἡ κυρία Οὔϊλκενς ἔκανε βέβαια τ' ἀδύνατα δυνατὰ γιὰ νὰ εὐχαριστήση τὸν ἔνδοξο ἐπισκέπτη της. Μὰ ὁ ἄντρας της δὲν ἔμενε διόλου ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὶς ταχτικὲς ἐπισκέψεις, ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ κύριός του.

Μιὰ μέρα, ἀποφάσισε νὰ ἐξομολογηθῆ στὸν καλλιτέχνη τοὺς φόβους καὶ τὶς ἀνησυχίες του.

—Τί θὰ πῆ ὁ κόσμος, κύριε, ὅταν μάθη πὼς ἐσεῖς, ἕνας διάσημος ἄνδρας, πηγαίνετε κάθε βράδυ καὶ τρῶτε μαζὺ μὲ τοὺς ὑπηρέτες σας ;

—Δὲν μ' ἐνδιαφέρει διόλου τί θὰ πῆ ὁ κόσμος ! Τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Θορβάλδσεν. Σοῦ τὸ ἔχω πῆ χίλιες φορὲς ὅς τώρα πὼς κάνω πάντοτε ὅ,τι μοῦ ἀρέσει, χωρὶς νὰ ξητάω τὴ γνώμη κανενός. Ὅσο γιὰ σένα, Οὔϊλκενς, καὶ γιὰ τὴ γυναῖκα σου, σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς ἐκτιμῶ περισσότερο ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους παρασημοφορημένους εὐγενεῖς, ποὺ ζητοῦν τὴν συντροφιά μου ὄχι ἐπειδὴ ἐνδιαφέρονται πραγματικὰ γιὰ μένα, ἀλλὰ γιὰ νἄχουν νὰ λένε πὼς ἔφαγαν μαζὺ μὲ τὸν Θορβάλδσεν !...

Ὁ Θορβάλδσεν
(Σκίτσο τοῦ Ὀρατίου Βερνέ)

Σκορπίζοντας ἐδῶ κι' ἐκεῖ τὰ λεφτά του ὁ καλλιτέχνης, ἀπόμενε συχνὰ ἀπένταρος. Μιὰ μέρα μάλιστα κίνησε νὰ πάη σ' ἕνα γεῦμα μὲ τρύπια παπούτσια.

—Φαίνονται ἡ ἄσπρες κάλτσες σας, ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς τρύπες, τοῦ εἶπε ὁ ὑπηρέτης του.

—Θὰ τὶς κάνω νὰ μὴ φαίνωνται ! ἀπάντησε ὁ Θορβάλδσεν.

Καὶ ὁ μεγάλος καλλιτέχνης ἔβαψε μὲ μελάνι τὰ προδοτικὰ ἄσπρα σημάδια τῆς κάλτσας του καὶ πῆγε στὸ γεῦμα.

* * *

Κάποτε ὁ Θορβάλδσεν γύρισε σπίτι του συνοδευόμενος ἀπὸ ἕναν κακοντυμένο γέρο. Τὸν κράτησε νὰ φᾶνε μαζὺ τὸ μεσημέρι, τοῦ προσέφερε ἀπ' τὸν καλύτερο καπνό του καί, γενικά, τὸν περιποιήθηκε, ὅπως συνήθως δὲν περιποιόταν τὸν κόσμο ποὺ πήγαινε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ. Ἀπὸ τὴ μέρα κείνη ὁ γέρος αὐτὸς ἔγινε ὁ τακτικώτερος φίλος τοῦ σπιτιοῦ. Πήγαινε ἀπρόσκλητος, τριγυρνοῦσε στὸ σπίτι χωρὶς νὰ ρωτάη κανένα, ξαπλωνόταν στὸν καναπὲ καὶ μιλοῦσε στὸν οἰκοδεσπότη μὲ οἰκειότητα ἀφάνταστη.

Ἕνα πρωὶ ὁ Οὔϊλκενς ρώτησε τὸν κύριό του ποιὸς ἦταν αὐτὸς ὁ κακοντυμένος γέρος, ποὺ εὕρισκε στὸ σπίτι τους ὅσες περιποιήσεις δὲν εὕρισκαν οὔτε οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ τιτλοῦχοι.

—Εἶνε ἕνας φύλαξ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Θορβάλδσεν. Τὸν γνώρισα τυχαίως σὲ μιὰ ταβέρνα καὶ ὅταν ἔμαθε πὼς...ἔχω τὸ ἴδιο ὄνομα μ' αὐτὸν — τὸν λένε κι' αὐτὸν Θορβάλδσεν — ἀνακάλυψε ὅτι ἔχουμε στενὴ συγγένεια !... Ἔρχεται, λοιπόν, ἐδῶ μ' ὅλο τὸ θάρρος τοῦ συγγενοῦς... Τὸ ξέρω βέβαια ὅτι δὲν ἔχω καμμιὰ συγγένεια μ' αὐτὸν καὶ ὅτι τὸ μόνο ποὺ μᾶς ἑνώνει εἶνε μιὰ ἁπλῆ συνωνυμία.... Ὡστόσο, τὸν βλέπω τόσο εὐτυχισμένο, ἐπειδὴ ἔχει συγγενῆ ἕνα καλλιτέχνη, ὥστε δὲν τολμῶ νὰ τοῦ ἀποκαλύψω τὴν ἀλήθεια ! Γιατί νὰ τοῦ χαλάσω τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου !...